

Un teatru fără reflectoare : „Unda veselă“

Forma scurtă are meritul de a reda esența și de a cuprinde un număr mare de consumatori de artă. Oricât ar fi de plăcut un roman umoristic de Mark Twain, un număr tot mai mare de inși sînt tentați să accepte o dramatizare sau o ecranizare de două ore, în locul lecturii cîtorva sute de pagini, ce se parcurg într-un timp mult mai îndelungat. Tot așa, mulți amatori de spectacole vor prefera înaintea acestora micul ecran sau radio-ul.

Fără a pretinde că dialogul sau ecranul vor reuși să înlăture cartea, nu se poate tăgădui extinderea continuă a ariei pe care le ocupă aceste forme de expresie artistică.

Referindu-ne în special la satiră și umor, o formă de expresie deosebit de concentrată, o reprezintă teatrul radiofonic și emisiunile satirico-umoristice.

Emisiunea cea mai ascultată a Radiodifuziunii pare a fi Unda veselă, care nu de mult a împlinit 15 ani de existență. Această emisiune — estradistă — cu frecvență săptămînală caută să satisfacă nevoia ascultătorului de a rîde. Este un teatru de estradă fără balet, fără pene de struț, fără decoruri cu stele sclipitoare și tul, fără reflecatoare... Dar întrebarea care se pune atunci cînd ascultăm o astfel de emisiune este dacă se simt aceste lipsuri? Atunci cînd nu le simți, înseamnă că realizatorii au un merit deosebit. Rigorile emisiunii au impus opțiunea pentru genurile scurte (scenetă, cuplet, gluma în două replici, cînteel satiric, monologul), dar și acestea concentrate la maximum. Sînt scenete auzite la Unda veselă care, altfel tratate, ar putea constitui piese într-un act. Momentele vesele dintr-o astfel de emisiune nu sînt mai puține decît cele dintr-un spectacol de revistă de 2—3 ore. Dialoguri în care un personaj n-are rostul decît de „a ridica la plasă“, de a servi celui alt personaj posibilitatea de a servi poanta, sînt de mult reduse la un singur personaj, menținînd numai replicile spirituale. S-au obținut astfel multe monologuri de calitate superioară. Dialogurile sînt de

dimensiuni mici (3 pînă la 6 minute), iar replicile scurte, vîi și imediate. Efectele sonore rezolvă aici situația care pe scenă ar însemna timp, decor și vorbărie. S-au realizat aici parodii sonore (de exemplu la „Cioara“ lui Topirceanu — autor Romeo Chelaru), care sînt adevărate virtuozități. Ilustrația și casetele muzicale în care excelează Mihai Roman și Livio Belegante nu au numai rostul unor cortine, ci și acela de a completa sau de a reda într-o altă formă tema prozei satirice. Se înțelege că în acest caz regia artistică este întrucîtva alta decît a spectacolului, pe scenă — văzut. Cuvîntul (lipsit de gest) capătă valori deosebite în fața unui regizor de la radio, Ion Vova, care a semnat regia artistică a circa 700 de emisiuni, a devenit aproape un clasic al hazului radiofonic.

Se înțelege că și cei care scriu pentru Radio, trebuie să scrie altfel decît pentru scenă. „Piese“ concentrează la limita maximă „desfășurarea“ cuvîntului, urmărind și punînd în valoare doar tema și poanta. Gluma radiofonică nu îngăduie diluarea și nici frivolul. Ținînd seama de această cerință și cultivînd-o, se ajunge uneori la situații aparent neverosimile : oamenii în general nu vorbesc în poante... Dar Rodica Toth, Al. Popovici, Petre Bărbulescu, Aurel Felea, Grigore Pop, George Mihalache și alte condeie ale hazului radiofonic au demonstrat eficiența genului.

Pe aceeași coordonată epigramatică se așează și versurile pentru cîntece sau „casete“ muzicale, fabulele și cronicile rimate. Și, în această direcție, merită o mențiune onorabilă contribuția poetului Stelian Filip. S-au adus adesea critici bine întemeiate versurilor la cîntecele de muzică ușoară. Asemenea critici nu vizează în nici un caz „textele“ lui Stelian Filip, care, în general, exprimă clar și decent, stăpîne pe legile prozodice, idei bogat agrementate de note satirice sau impregnate cu lirism.

Avînd în vedere că „scena“ Undei vesele poate fi amplasată oriunde — în apă, în

cărușă, în avion, pe casă etc., etc. — fantezia scenaristului dispune de un spațiu de desfășurare nelimitat. În acest sens sînt demne de reținut „vizionile” lui Silviu Georgescu (al cărui nume este legat de primele comedii cinematografice românești de după 1944), în care fantezia se logodește cu umorul, în mai totdeauna izbutite înlănțuiri de efecte sonore, specific radiofonice.

Emisiunile Undei vesele sînt ascultate de un public foarte variat. De aceea variate se cer a fi și „piesele” ce intră în alcătuirea acestor emisiuni, precum variate se cer a fi chiar emisiunile unele față de altele. De aceea unele plac unora și plac mai puțin altora. Urechea ascultătorilor a fost însă deprinsă în decursul anilor cu tot arsenalul de specii adecvate: de la scheciul și cîntecul vesel, la dramatizări după schițe în proză ale umoriștilor clasici și moderni, români sau străini; de la fantezii umoristice-muzicale, la foiletoane și răspunsuri în duhul glumei sau satirei la „poșta veselă” (în acestea excelează Valentin Silvestru); să ținem seama și de varietatea stilistică a autorilor — de la cei de verificată „ținută literară” pînă la amatorii producțiilor de estradă. Să adăugăm și distribuțiile extrem de variate din ultima vreme, care le-a sporit farmecul și vom înțelege de ce emisiunile Unda veselă au sfîrșit prin a se bucura de o prețuire netăgăduită — și justificată — a tuturor ascultătorilor.

Desigur că s-au întîlnit și scăderi pe parcursul a 15 ani de existență. Au avut loc uneori emisiuni plicticoase, sărace în varietate; s-a abuzat, alteori, de reluări, nu au fost întotdeauna folosite îndeajuns posibilitățile radiofonice. S-ar mai putea reproșa emisiunilor și alte neajunsuri, dar important este că în același timp s-a căutat înlăturarea lor și că întotdeauna s-au găsit căi, mijloace și resurse în acest scop. Și nu de mică însemnătate a fost inițiativa de a căuta prospețime printr debutanți în ale umorului, cărora, firește, Unda veselă le-a dat cu plăcere găzduire și prilej de „lansare”...

Un loc aparte îl ocupă în mod necesar problema tematică a emisiunilor. Scopul final al Undei vesele — satirizarea năravurilor proaste și a stărilor de fapt, întîrziate sau incomode — restrînge însă uneori, fără voia realizatorilor, orizontul lor de observație și-i determină la reveniri oțioase. Li s-a adus de aceea reproșul sărăciei tematice. Dar, de vreme ce răcile vizate nu sînt lichidate, este firesc ca și satira la adresa lor să insiste — (să se repete, deci). În schimb, această așa zisă sărăcie tematică a prilejuit și înlesnit o îmbogățire a procedelor umoristice; aceeași temă a putut fi prezentată în forme variate, din care unele pline de ingeniozitate.

Evoluția treptată a teatrului radiofonic și diversitatea formală a emisiunilor a stîrnit într-o oarecare măsură atenția cronicarilor-radio. Din păcate, judecata lor la adresa unor emisiuni s-a rezumat la calitative reperi și anodine, ori la formulări subiective, nesustinute de argumente: „cutare scheci mi-a plăcut” sau „emisiunea cutare nu mi-a plăcut”, dovedind, dacă nu ignorarea trăsăturilor specifice ale genului, tratarea lor superficială.

După 15 ani de statornică producție, Unda veselă își poate îngădui pretenția de a socoti că a contribuit la descoperirea unor noi procedee de tehnică teatrală radiofonică, de a le fi dezvoltat pe cele mai eficiente. Alături de cartea de umor (destul de rară), de coloanele de umor din ziare și reviste (și aici, nespuse de prizărite) și, însoțind singura revistă (lunară) de umor din țară, Unda veselă străbate vremea cu zîmbetul pe buze și cu conștiința că s-a străduit și a izbutit să fie un folositor chirurg social. E un motiv care-i îndreptățește și mulțumirea unei îndatoriri împlinite și autoexamenul critic pe care și-l face în perspectiva misiunii ei — mereu deschise.

Ion Dianu

